

Dr. Nagy Dezső cikkében igen helyesen követett ama szempont, hogy t. i. a jövőbeli kár is megtéríttessék, ömagától megoldást nyerne. Mert az egyén személyében beállott értékcsökkenés összegszerű kifejezésénél természetszerűleg figyelembeveendő volna az a kár, mely a személyiség várható kialakulásánál a sérülésből kifolyólag okszerűen mutatkozik.

Dr. Kelemen Sándor.

Van-e visszaható ereje a kúriai döntvénynek? A címben foglalt kérdést a budapesti kir. Törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak a szaklapokban is közölt 38 Pf. 82/1934. számú ítélete vetette fel, s döntötte el nemleges irányban. A döntés alapjául szolgáló eset az, hogy felperes — egy politikai napilap munkatársa — aki még az 1932. évben lépett ki felmondási idejének letöltésével szolgálatadójától, a kilépés után keletkezett 58. sz. jogegységi határozat alapján végkielégítést kér. A törvényszék a keresetet azon indokból utasítja el, hogy az 58. sz. döntvényben foglaltak visszaható erővel nem bírván, felperesnek a döntvény előtti időben megszűnt szolgálatából kifolyóan végkielégítési igénye nincsen. Az ítélet igen érdekesen indokolja meg azt, miért nem tulajdonít a döntvénynek visszaható erőt. Kiindul abból a premisszából, hogy a Ppé. 70., 71. és 75. §§. folytán a teljesülési határozat és a jogegységi döntvény az összes bíróságokra kötelező lévén, ezzel a Kúria elnyerte a jogalkotás jogát, a kérdéses határozatok épp oly kutfői a jognak, mint maga a törvény, épp oly tételes jogszabályokat alkotnak, egyenesen konstitutív jellegű kijelentéseket tartalmaznak s így még ott is, ahol a már létező jogot magyarázzák, kötelező jogszabályt alkotnak. Erre mutat a Ppé. 75. §-a is, mely a kötelező hatály kezdőpontját a közzétételtől számított 15-ik napban állapítja meg, ami csakis az új jogszabályok hatálybalépésénél szokásos. Minthogy pedig a törvénynek szabályszerűen visszaható ereje nincsen, nem bír ily erővel a kúriai döntvény sem.

A magam részéről ezt az állásponot helytállónak nem találok, s miután meggyőződésem szerint alkotmányjogi szempontból veszélyes volna, ha ez az álláspont a joggyakorlatba átmenne, azt hiszem nem végzek felesleges munkát az ellenkező álláspont megvilágításával.

Alapvető tévedés az ítélet premisszája, melyen az indokolás egész épülete nyugszik, mely szerint a Kúria fel volna jogosítva jogalkotásra tételes jogszabályok létesítésére éppúgy, mint a törvény. Maga az ítélet is kiemeli, hogy a Ppé. 71. §-a szerint a döntvény célja „az igazságszolgáltatás egyöntetőségének megővése végett a vitás elvi kérdés eldöntése”, tehát nem új jogszabályok alkotása, hanem a létező, s a jogalkotásra hivatott tényezők által már megalkotott jogszabályok bírói alkalmazásában a jogalkalmazás módjának egyöntetősége és egységesítése. Ez pedig nem új jogszabályalkotás, hanem csupán a meglévő jogszabály alkalmazási módozatainak megállapítása. Magában véve pedig az a körülmény, hogy a Kúria döntvényében

foglalt elvi kijelentések az összes bíróságokra nézve kötelező erővel bírnak, még nem teszi jogalkotó tényezővé a döntvényhozásra hivatott bíróságot. Teljesen két különálló fogalom a döntvény kötelező ereje és annak jogalkotó tartalma. Ha magának a döntvénynek tartalma nem új jogszabály, új tételes jog alkotása, az ily új jogot nem tartalmazó határozat még nem válik a törvénnyel egyenrangú tényezővé azért, mert a bíróságokra nézve a jogalkalmazás tekintetében kötelező erővel bír. A felsőfokú közigazgatási, pénzügyi, vasúti, stb. hatóságok is bocsájtanak ki rendeleteket, amelyek az alárendelt hatóságokat kötik és amelyek a jogalkalmazás módját előírják, a törvény hízagait pótolják, a törvényt magyarázzák és értelmezik, a vitás kérdéseket eldöntik, de azért senki sem állítja, hogy ezek a rendelkezések a jogalkotás tényezői volnának. Bár kétségtelen, hogy a kir. Kúria döntvényalkotási joga úgy jelentőség, mint terjedelem tekintetében magasan felette áll az említett közigazgatási rendelkezéseknek, lényegileg a döntvény mégis csak zsinórmérték az azt meghozó bíróság számára, és utasítás az alsóbíróságok részére a jogalkalmazás bizonyos meghatározott irányára tekintetében. Lényegileg a kir. Kúria sem mond ki egyebet döntvényeiben, mint az alsóbíróság ítéletében, teszi ezt azonban nem csupán a konkrét ügyre, hanem általánosan, autoritativ erővel és kötelező hatállyal. Lényegileg azonban a döntvény ugyanazokat a kérdéseket dönti el általános érvénnyel, amelyeket minden bíróság is in concreto eldönteni jogosítva van. Éppen ezért más a megváltoztató törvény, mint a megváltoztató döntvény. Mint Grosschmid professor „Fejezetei”-ben oly szellemeesen kiemeli: „A törvényhozó azt mondja: eddig így tetszett nekem, ezentúl úgy tetszik, a megváltoztató döntvény ezt: Bocsánat! Eddig rosszul láttam, most már azt hiszem jól látom — ugyanazt.”

Magá a Ppé. miniszteri indokolása — a legilletékeesebb interpretátor — élénken tiltakozik az ellen, mintha a Ppé. 75. §-a a Kúriát törvényhozási jogkörrel ruházná fel. Kiemeli, hogy e részben nincs is lényeges elvi változás az előbbi állapottal szemben, amikor a döntvény csak magát a Kúriát, illetve az 1890: XXV. t.-c. 13. §-a esetében a kir. Itélőtáblákat köttöte, és tegyük hozzá, amikor, ha nem is de lege, tényleg azonban mégis az összes alsó bíróságok is hiven alkalmazták a reájuk, bár szorosan nem kötelező, de mégis kötelező erővel ható döntvényt. A miniszteri indokolás szerint: „Ha nem ruházta fel a Kúriát törvényhozó hatalommal és nem sérti a bírói függetlenséget az, hogy a Kúria teljesülési határozata köti azt a kúriai bírót, aki annak hozatalában részt nem vett, vagy ellene szavazott, sőt kötelezővé teszi egyes esetekben a kir. Itélőtáblákra, — nincs veszély a kötelező hatálynak az alsóbíróságokra kiterjesztésében sem.”

Mihelyt azonban megállapítottuk, hogy a döntvény nem jogalkotás, nem konstituál új jogszabályt, hanem csupán a tényleg fennálló jogállapot helyes deklarációja, ezzel eldölt már a visszaható erő kérdése is, mégpedig ellenkezően a budapesti kir. Törvényszék fentt ismertetett álláspontjával — igenlégesen.

Mint Groschmidt idézett művében mondja: a döntvény feltétlenül alkalmazandó a függőben lévő ügyekre, holott a törvény nem hat vissza. A szóhasználat rendkívül precíz: A döntvénynél tulajdonképen a konstitutív hatály hiányában nem is lehet vizsgálható erőről beszélni, hanem csupán „a függőben lévő ügyekben” való alkalmazhatóságról. A döntvényt nem csak a meghozatala előtt keletkezett, hanem a már per alatt álló, sőt első, vagy másodfokú elintézését a döntvény hatálybalépése előtt nyert, de még nem jogerős ügyekben is alkalmazni kell.

A bírói gyakorlat lényegileg a szokásjog kialakulásának egyik nyilvánulási módja lévén, a döntvény hatályának vizsgálatánál ugyanazt a hármas felosztást vehetjük alapul, amelyet a szokásjogra alkalmaznak: törvénytárgyozó, törvénytárgyozó és törvénytárgyozó szokás.

A döntvények legnagyobb része törvénytárgyozó, a törvényalkalmazás helyes módja tekintetében megadja az irányt. Ilyen a szóban forgó 58. sz. jogegységi határozat is, amely kimondja, hogy a hirlapírót az 1910/1920. M. E. sz. rendelet szerinti végkielégítés megilleti. Nem alkot új jogszabályt, nem azt mondja, hogy a végkielégítés a jelen törvény erejénél fogva illetné meg a hirlapírót, hanem csupán proklamálja a helyesen értelmezendő tényleges jogállapotot, mely szerint az 1914: XIV. t.-c. 60. §-ához képest a törvény által nem szabályozott területen az általános magánjog szabályai, illetve a magánjog egyes külön jogterületeit szabályozó törvények irányadók, és miután a lapkiadó kereskedő, a nála ezen körben szellemi tevékenységet kifejtő hirlapíró is a kiadó vállalat kereskedelmi tisztviselőjének tekintendő s mint ilyen, az előbb említett rendelet alá esik. Nincs itt tehát új jogszabály alkotás, csupán bizonyos konkrét eseteknek a létező törvények kereteibe való beilleszthetőségének bírói eldöntése.

A törvényt értelmező döntvény legtöbbszörre nem is első döntés, a jogvita esetében. Az egyes bíróságok már dönthettek — esetleg egymástól eltérően — a kérdésben, a törvényértelmező döntvény kiválasztja a helyes döntést. Amde ha több értelmezés közül a döntvény kötelező auctoritásával el van döntve a törvény értelmezésének helyes iránya, kétségtelen, hogy ez az irány volt a múltban, a döntvény meghozatala előtt is a helyes álláspont s az ezzel ellentétes gyakorlat helytelen volt. Ebből pedig önként következik, hogy a döntvény hatálybalépése előtt keletkezett s a hatálybalépés után elbírálás alá kerülő jogviszonyok tekintetében is a döntvény álláspontját kell érvényesíteni. Mert ha ez az álláspont helyes ma, helyes volt tegnap is s lehetetlen, az ezzel ellenkező és ma már kötelezően helytelennek kinyilvánított álláspontot ítéletileg alkalmazni. Vagyis a szóban forgó esetben a kir. Kúria nem alkotott új jogszabályt, mely szerint a hirlapírót végkielégítés illeti meg, — ilyenre törvényes alap hiányában jogosítva sem volna — hanem kimondta azt, hogy fennálló törvényes jogszabályaink helyes értelme szerint illeti meg a végkielégítés a hirlapírót, és mert ugyanezen törvényes jogszabályok már a döntvény előtt is fennállottak, természetesen, hogy ezen törvényes szabályok alapján megillette a hir-

lapírót a végkielégítés a döntvény előtti időben is, a döntvény maga csak ezen létező jogállapot helyes leszögezése.

De ugyanaz a helyzet akkor is, ha a döntvény a törvény által üresen hagyott területen törvénytöltő, vagy a törvény ellenében törvényrontó szokást deklarál. Ismételten hangsúlyozni kell, hogy nem a döntvény alkotja meg ezt a jogszabályt, csupán kinyilvánítja azt, hogy a törvény által nem szabályozott területen a szokásjog, illetve annak egyik megnyilvánulási formája a bírói joggyakorlat, milyen jogszabályt gyökeresített meg, vagy hogy valamely törvényes jogszabály ellenkező szokás által hatálytalanná vált. Mint Werbőczy mondja: „Immitatur legem, ubi lex deficit“. Természetes, ha a szokás, illetve joggyakorlat nem egyöntetű, a döntvény van hivatva a helyes gyakorlatot kiválasztani. De ezzel is csak már létező szokásjogi szabályt deklarál és nem alkot *uno actu* — mint a törvényhozó — új eddig még nem létezett jogszabályt. Ebből pedig önként következik, hogy a döntvényben leszögezett jogszabály már a döntvény előtt is létezett, tehát a döntvény hatályba lépte előtt keletkezett jogviszonyok is a döntvényben kinyilvánított, de már nyilván a vitás jogviszony keletkezésekor is létezett jogszabály hatálya alá esnek.

Ami végül a fent ismertetett ítéletnek a Ppé. 75. §-ára való hivatkozását illeti, ebből épen az ellenkező következtetést vonhatjuk le. Az idézett §. nem a döntvény anyagi hatályát, hanem csupán alaki kötelező erejét lépteti életbe a közzétételt követő 15-ik napon. A 75. §. 1. és 2. bekezdéseinek egybevetéséből pedig nyilvánvaló, hogy a bíróságok a hatályba lépéstől, — de csakis ezen időponttól — most már kötelesek a döntvényben kifejezett elv szerint ítélezni. Egyenesen ezen szakaszba ütközik tehát az a bírói ítélet, mely a hatálybalépés után a döntvény körébe tartozó tényállás tekintetében nem a döntvény álláspontja szerint ítélezik, tekintet nélkül arra, hogy a per tárgyát képező tényállás a döntvény hatálybalépése előtti, vagy utáni időben alakult ki.

A fentiek szerint tehát döntvélynél visszaható erőről voltaképpen fogalmilag nem is lehetne szó. Am amennyiben a döntvényben kifejezett jogelvnek a döntvény hozatala előtti időkből való tényállásra irányuló alkalmazását valaki visszaható erőnek kívánja nevezni, ez esetben a helyes álláspont csakis a visszaható erő megállapítása lehet.

Dr. Bothár Sándor
törvényszéki tanácselnök.

A „vétél bérletet bont“ elve a jogegységi tanács előtt. A közpolgári jogegységi tanács május 5-ére kitűzött ülésén az alábbi szövegezésű vitás elvi kérdés kerül eldöntésre: „A haszonbérbeadott ingatlan új tulajdonosa, aki az ingatlant vétel útján szerezte, a haszonbérletet a törvényes felmondási idő megtartásával felmondhatja-e abban az esetben, ha a bérlet a telekkönyvbe bejegyezve nincs, de a tulajdonváltózás alapjául szolgáló szerződés megkötésekor tudott a